

Ключевые слова: акмеологический подход, эстетическое воспитание, эстетическая культура, личность, молодежь.

V.M. BORDIUK. ACMEOLOGICAL APPROACH TO AESTHETIC EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS

The summary: In the article the features of aesthetic education of students with positions acmeological approach. Specifically considered educational, professional, creative and reflective aspects of this approach. The model of aesthetic education of youth.

Key words: acmeological approach, aesthetic education, aesthetic culture, identity, youth.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.
Одержано редакцією 03.02.2016 р.

УДК: 373. 211. 24

І.С. ПЕТРУК

**РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ
ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Резюме. У статті піднімається питання актуальності та сутності розвитку методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів, понять, пов'язаних з нею, аналізуються дослідження з проблеми.

Ключові слова: методична компетентність, методичне мислення, методична культура, педагогічний досвід, колегіально-методичний досвід.

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни в Україні привели до необхідності модернізації багатьох соціальних інститутів і в першу чергу системи освіти, яка безпосередньо пов'язана з економічними процесами через забезпечення підготовки фахівців.

Розвиток цивілізації диктує необхідність періодичної модернізації освіти і, як наслідок, зміна його ціннісного змісту [12, 29].

На сучасному етапі розвитку вища освіта ставить високі вимоги до особистості та професійної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Це пов'язано, насамперед, з новими суспільними потребами в освіті на початку XXI століття.

Саме потреба країни у педагогах, здатними зайняти особистісно-гуманну позицію по відношенню до вихованців і до себе, робить актуальною проблему підвищення професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу.

Від вихователя дошкільного навчального закладу сучасна педагогічна праця вимагає, нових методичних підходів, зосередження зусиль і часу не тільки на усвідомленні їхньої потреби, а й на їх опануванні та впровадженні в педагогічну практику.

Методична компетентність, яка проявляється у методичній діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів направлена на розвиток, навчання і виховання дошкільників, тобто на розроблення й удосконалення методики дошкільного навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз різних трактовок дефініції «методична компетентність» [1; 2; 3; 4; 5; 6], дозволяє говорити про те, що багато дослідників пов'язують методичну компетентність з певними властивостями, здібностями особистості та готовністю реалізовувати ці здібності в професійній педагогічній діяльності, наявністю знань, отриманих в ході навчання і виховання. Певний досвід педагогічного працівника пропонується важливою характеристикою методичної компетентності, так як у процесі набуття такого досвіду педагог самонавчається і самовдосконалюється, розвиває ті особисті якості, які необхідні для становлення його методичної компетентності.

Також вивченням проблеми формування методичної компетентності та підготовки педагогів займалися такі дослідники як Т.Е. Кочарян, С.Г. Азаришвілі, Т.І. Шамова, Т.А. Загривня, І.Ф. Ковальова, Т.Н. Гущина і багато інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Показати значення методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів, пов'язаної з розвитком здібностей і талантів вихователів, які володіють найсучаснішими методологічними, теоретичними і методичними знаннями, випрацьовують суспільні орієнтири, що є одним із головних завдань вдосконалення системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Специфіка освітянської роботи полягає у тому, що вихователю необхідно виходити до вихованців із знаннями, думками і переконаннями, які відповідають потребам часу і суспільства. Щоб сформувати суспільство, яке навчається, потрібно створити умови для педагога, в яких він зможе оволодіти найсучаснішими методологічними, теоретичними і методичними знаннями, випрацьовує суспільні орієнтири [7, 11].

© І.С. Петрук, 2016

Першою організаційно-педагогічною умовою в умовах модернізації освіти, виступає формування мобільності у вихователів дошкільних навчальних закладів. Чим більшою мобільністю володіє вихователь, тим швидше він пристосовується до змін, які відбуваються в освіті. Із всіх напрямків модернізації освіти, позначених в офіційних документах, вихователь вибирає своє, працює над своєю проблемою. Чим швидше вихователь адаптується до неї, тим більше якісних методичних продуктів він створить для педагогічної громадськості.

Якщо вихователь відкритий для ознайомлення колег зі своїм досвідом і сам готовий знайомитись з інноваційним досвідом інших колег, то можна говорити про розвиток професійної мобільності і методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів.

Авторські програми, індивідуальні методичні розробки створює вихователь у процесі педагогічної діяльності, тобто поступово набуває індивідуального педагогічного досвіду. У процесі розкриття індивідуального педагогічного досвіду перед колегами, педагогічною громадськістю у формі електронного довідника даний досвід переростає в колегіально-методичний. По вивченню передового педагогічного досвіду окремих вихователів колегіально-методичний досвід відбиває результат спільної цілеспрямованої діяльності колективу вихователів. Одним з показників росту методичної компетентності вихователя є участь вихователя в створенні колективного досвіду.

Високий освітній статус вихователя є з одного боку наслідком певного рівня колегіально-методичної поінформованості, а з іншого боку, визначає ріст інформованості, тому що гарно інформований вихователь більш успішно здобуває методичний досвід і ефективніше використовує його на практиці.

Науково-практичний рівень розвитку методичної компетентності вихователя проявляється у здатності до вдосконалення педагогічного досвіду.

Одним з найбільш важливих напрямків складових розвитку методичної компетентності вихователя є розвиток його методичного мислення і методичної культури. Методичне мислення – це мислення, що забезпечує вміння вихователя застосовувати наявні знання для реалізації цілей виховання і навчання дітей дошкільного віку відповідно до методичної теорії та конкретних умов навчання. У структуру педагогічного мислення ми включили продуктивне, аналітичне, репродуктивне, творче і методичне мислення. Основними складовими методичної компетентності є творче й методичне мислення. Одним з основних показників розвитку методичної компетентності вихователів може служити рівень розвитку методичного і творчого мислення, що проявляється в способах постановки і розв'язання педагогічно-професійних завдань стратегічного та тактичного плану.

Інтегрованим показником ефективності праці та розвитку методичної компетентності вихователя може служити методична культура, що розуміється як вища форма активності й творчої самостійності як передумова для виникнення нових методичних ідей і шляхів їхнього вирішення.

Дослідники такі як Г.В. Абросимова, В.Л. Бенін, І.Ф. Ісаєв, Н.В. Сєдова та ряд інших вважають, що методична культура формується при максимальному прояві творчості. Методична культура – це і майстерність, і мистецтво, обумовлені індивідуальністю вихователя, умінням формувати й розвивати знання, зацікавити майбутніх вихователів наукою.

Визначаємо методичну компетентність, на підставі розглянутого як головну складову педагогічної компетентності, що забезпечує здатність розпізнавати й вирішувати методичні завдання, які виникають у ході педагогічної діяльності вихователів. Її структуру визначає методична культура, методичне мислення, методична творчість, культура і його мобільність.

Досягнення кращих результатів педагогічної діяльності засновані на появі нового (особистісного досвіду потреби вихователів) у безперервній освіті повинні стати результатом розвитку методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів.

Ефективний розвиток методичної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу залежить від створення комплексу наступних педагогічних умов:

- активізації позиції вихователя дошкільного навчального закладу у розвитку та саморозвитку методичної компетентності;
- забезпечення індивідуальної лінії успішного розвитку методичної компетентності вихователя;
- дієвості науково-методичного супроводу розвитку методичної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу у різних її формах;
- створення дієвого професійного середовища.

Розглянемо детальніше сутність пропонованих нами педагогічних умов розвитку методичної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу.

Дослідження багатьох науковців доводять, що високий рівень професійної, в тому числі методичної, майстерності досягається педагогом, якщо у нього виникає здатність реалізуватися і потреба у професійному саморозвитку, самовдосконаленні, якщо він виявляє мотиваційно-ціннісне ставлення до методичної діяльності, має здатність до вольової саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю [11, 87].

Специфіка методичної діяльності зумовлюється її завданнями та об'єктом. Завдання вихователя дошкільного навчального закладу полягає у ефективному розвитку, вихованні та навчанні, а також у забезпеченні всебічного розвитку їх здібностей. Для успішного виконання такого завдання сучасний вихователь повинен бути творчим, мобільним, цілеспрямованим, високо компетентним фахівцем у своїй галузі та ерудитом

у інших галузях знань. Зважаючи на це, виникає потреба говорити про професійну активність вихователя дошкільного навчального закладу.

Професійна активність розуміється як цілісна система підвищення науково-теоретичного і загальнокультурного рівня, психолого-педагогічної підготовки і професійної майстерності педагогів, формування у них готовності до самоосвіти, саморозвитку [9, 25].

З метою самовдосконалення і підвищення рівня методичної компетентності для активізації методичної діяльності вихователя важливе значення має успішність цієї діяльності та відчуття особистісного успіху. Успішність методичної діяльності вихователя зумовлюють не лише докладені ним зусилля, в ній концентруються зусилля всіх учасників навчально-виховного процесу; вона залежить від сукупності об'єктивних та суб'єктивних обставин, тобто «... успішність досягається тільки тоді, коли сама особистість визначає її.» [8, 26]. Тут особливу роль відіграє мотиваційний аспект до активізації методичної діяльності, який визначається відповідною спрямованістю, наявністю мети в цій діяльності, професійними установками вихователя. Це комплекс так званих внутрішніх і зовнішніх мотивів, таких як: внутрішні – мотив призначення методичної діяльності, який виникає і розвивається як форма і ступінь професійної спрямованості, прийняття кінцевих результатів навчання; мотив до здійснення методичної діяльності, який виражається потребами педагога, що склалися раніше, і активізувалися в процесі безпосередньої методичної діяльності; мотив професійного спілкування, який відображається у прагненні педагога затвердитися в професійній групі колег, солідарності у діяльності, прагненні до важко досягнутої, але привабливої цілі; мотив прояву особистості в методичній діяльності, який виражає особливості самоусвідомлення педагога в умовах безпосередньої методичної діяльності і мотив самоактуалізації означає, що педагог має потребу до саморозвитку, самовдосконалення, до реалізації свого особистісного потенціалу; зовнішні – морально-матеріальне заохочення або стимулювання.

Отже, забезпечення умов активізації розвитку та саморозвитку вихователя дошкільного навчального закладу до методичної діяльності з врахуванням мотиваційної складової цього процесу сприятиме розвитку методичної компетентності вказаної категорії педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Сучасні підходи до проектування й організації методичної діяльності ґрунтуються на усвідомленні її цілей як розвитку особистості педагога у всій повноті та цілісності особистісних і професійних якостей. Зважаючи на це, вихователю дошкільного навчального закладу необхідно обрати і вибудувати власний світ цінностей, оволодіти способами творчого вирішення особистих професійно-методичних проблем. При цьому саморозвиток вихователя дошкільного навчального закладу повинен відбуватися «з випередженням соціального виклику, лише тоді він виступає енергетичним джерелом оновлення професійної освіти і як системи, і як процесу, і як результату» [10, 23]. Цьому сприяє індивідуальна лінія успішного розвитку, яка розуміється як результат реалізації особистісного потенціалу вихователя через доцільний вибір ним змісту, форм, методів, прийомів освіти на основі узгодження індивідуальних цілей, потреб, мотивів, інтересів та цілей, вимог освітньої організації.

Організація розвитку за індивідуальною лінією вимагає особливої методики і технології. Вирішувати цю задачу в сучасній дидактиці пропонується двома способами: індивідуально і диференційовано підходити до кожного вихователя дошкільного навчального закладу, диференціюючи досліджуваний ним методичний матеріал за ступенем складності, спрямованості чи іншими параметрами; надання можливості самому вихователю дошкільного навчального закладу вибудувати власну освітню лінію розвитку успішного педагога. Оскільки в основі другого способу лежить ідея самореалізації особистості кожного педагога, то завданням дошкільного навчального закладу, в якому працює вихователю, є забезпечення індивідуальної зони творчого розвитку вихователя, створення умов для забезпечення реалізації його індивідуальної лінії за його вибором та підтримкою фахівців і керівництва.

Вихователю може найбільш повно реалізувати свою педагогічну творчість до відбору змісту, методики і технології навчання, більш повно враховувати і реалізовувати у своїй діяльності компетентнісний підхід, відслідковувати результати власного неперервного розвитку, реалізуючи індивідуальну лінію успішного розвитку, підвищення методичного рівня, тим самим впливати на якість навчально-виховного процесу дошкільників. Тому одним із основних завдань методичної служби дошкільних навчальних закладів – це забезпечення умов для реалізації індивідуальної лінії успішного розвитку вихователів дошкільних навчальних закладів.

Зважаючи на необхідність у якісно новій підготовці педагога дошкільного закладу, яка дозволяє суміщати фундаментальність дошкільних базових знань з інноваційністю мислення і практико-орієнтованим, дослідницьким підходом до розвитку конкретних освітніх проблем, виникає питання удосконалення методичної компетентності педагога з використанням засобів науково-методичного супроводу. Сутність даної технології полягає у безперервній професійній підготовці та методичному взаємозв'язку педагогів, результатом якого повинна стати актуалізація професійного потенціалу особистості педагога [7, 34].

Розвиток методичної компетентності вихователів залежить від вимог до їх методичної діяльності у навчальному закладі та від середовища, в якому працює і функціонує вихователю дошкільного навчального закладу. У даному контексті навчальний заклад виступає як складна та багаторівнева просторова організація, яка відтворює рівень інноваційного інформаційно-професійного середовища. У такому середовищі складається система умов організації методичної діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів, які спрямовуються на потребу у підвищенні рівня методичної компетентності педагогів. Головними складовими середовища виступають сучасні засоби навчання, нові педагогічні технології, зокрема інформаційні та комп'ютерні технології, що мають чітку професійну спрямованість; нетрадиційні форми навчання та активні

методи розвитку, саморозвитку суб'єктів педагогічного процесу; інноваційні підходи до підвищення методичного рівня вихователів дошкільних навчальних закладів [7, 34].

Проблема розвитку методичної компетентності вихователів в процесі демократизації і гуманізації післядипломної освіти набуває особливої актуальності, оскільки підняти навчально-виховний процес на якісно новий рівень неможливо без високого рівня професійно-методичної готовності тих, хто безпосередньо запроваджує в життя соціальне замовлення суспільства.

Різноманітність змісту і форм освітньої діяльності, демократизація і гуманізація – все це проблеми, які пов'язані з цим завданням. Труднощі в її вирішенні залежать: по-перше, від недостатньої розробки в педагогіці самої теорії щодо методичної підготовки вихователів. По-друге, будь-яка перебудова поглядів – процес складний і неоднозначний, зокрема, в перегляді професійно-методичної підготовки. По-третє, розуміння вихователів нового підходу до освіти ще не означає засвоєння механізмів реалізації методичної компетентності в конкретних ситуаціях освітньої діяльності.

Висновки. Отже, методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів визначається як здатність ефективно організувати навчально-виховний процес, що ґрунтується на системі розвинених психолого-педагогічних, фахових, методичних знань і вмінь, а також досвіді їх використання в процесі професійно-педагогічної діяльності у дошкільному навчальному закладі. Тому, науково-методичний супровід розвитку методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів – це комплекс взаємопов'язаних цілеспрямованих дій, заходів, які спрямовані для надання всебічної допомоги вихователям дошкільних навчальних закладів у вирішенні методичних ускладнень і сприяють розвитку його методичної компетентності та самовизначенню протягом його педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абросимова Г.В. Теория и практика дидактико-методической подготовки будущих учителей к педагогическому творчеству / Г.В. Абросимова. – Челябинск, 1996. – С. 7.
2. Адольф В.А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / В.А. Адольф. – М., 1998. – 56 с.
3. Анисимов П.Ф. Системы качества среднего профессионального образования в Российской Федерации. Основные направления деятельности по их созданию / П.Ф. Анисимов, В.И. Байденко // Новое качество высшего образования в современной России. – М., 1995. – С.150-158.
4. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю.К. Бабанский. – М.: Педагогика, 1982. – 192 с.
5. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М., 1987. – 78 с.
6. Багадирова С.К. Методы и средства формирования методологической компетентности будущего преподавателя: автореф. дис. ... канд. пед. наук / С.К. Багадирова. – Майкоп, 2002. – 19 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004.
8. Коваленко О.Е. Дидактичні основи професійної освіти: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів інженерно-педагогічних спеціальностей / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, З.І. Гирич [та ін.]. – Харків: ВПП «Контраст», 2008. – 68 с.
9. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: підручник для студ. вищ. навч. закл. / О.Е. Коваленко. – Х.: Вид-во Національної української інженерно-педагогічної академії, 2005. – 360 с.
10. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высш. шк., 1990. – 119 с.
11. Кругликов Г.И. Методика профессионального обучения: учебное пособие с практикумом / Г.И. Кругликов. – М.: Изд. Центр «Академия», 2008. – 288 с.
12. Щедровицкий П.Г. Очерки по философии образования / П.Г. Щедровицкий. – М.: Эксперимент, 1993. – С. 29.

И.С. ПЕТРУК. РАЗВИТИЕ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Резюме. В статье поднимается вопрос актуальности и сущности развития методической компетентности воспитателей дошкольных учебных заведений, понятий, связанных с ней, анализируются исследования по проблеме.

Ключевые слова: методическая компетентность, методическое мышление, методическая культура, педагогический опыт, коллегиально-методический опыт.

I.S. PETRUK. DEVELOPMENT OF TEACHERS METHODOLOGICAL COMPETENCE OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

The summary. The article raises the question of the relevance and nature of development of methodical competence of teachers of preschool educational institutions, concepts and researches of a problem.

Key words: methodical competence and methodical thinking, teaching culture, teaching experience, peer and instructional experience

Рекомендовано до друку.
Канд. пед. наук, проф. І.М. Дичківська.

Одержано редакцією 12.02.2016 р.